

HERDENKINGSBIJEENKOMST

Bombardement Rotterdam

14 mei 1940

14 mei 2021

Grote of Sint-Laurenskerk

Afbeelding voorzijde:

Brand van Rotterdam, Henk Chabot (zomer 1940)

Collectie Chabot Museum

Afbeelding achterzijde:

Ontwerp raam van Vrede & Verzoening van Janneke Vieggers

ORDE

orgel

Elegy

Charles Hubert Hastings Parry (1848-1918)

welkom

Dominee Harold Schorren

predikant in de Laurenskerk en Citypastor
namens de Hervormde Gemeente Rotterdam-Centrum

gebed

Soldaat Matthea Jongepier

namens het Leger des Heils
en het wekelijks gebed voor Vrede & Verzoening

Gebed voor Vrede en Verzoening

Gebed van de "Community of the Cross of Nails" (Coventry)

Want allen hebben gezondigd
en derven de heerlijkheid Gods (*Romeinen 3:23*)

De haat die scheiding brengt tussen volk en volk,
tussen ras en ras, tussen klasse en klasse

Heer, vergeef het

Het begerig verlangen dat mensen en volkeren drijft
naar het bezit van wat hen niet toebehoort

Heer, vergeef het

De hebzucht, die de arbeid van mensen uitbuit
en de aarde verwoest

Heer, vergeef het

Onze afgunst op het welzijn en geluk van anderen

Heer, vergeef het

Onze onverschilligheid ten opzichte van het lijden
van gevangenen, daklozen en vluchtelingen

Heer, vergeef het

De begeerte, die de lichamen van mannen, vrouwen en kinderen voor onwaardige doeleinden misbruikt
Heer, vergeef het

De trots, die ons ertoe brengt op ons zelf te vertrouwen en niet op God
Heer, vergeef het

Maar wees jegens elkander vriendelijk, barmhartig, elkander vergevend zoals God in Christus u vergeving geschonken heeft (*Efeziërs 4:32*)

de kinderen gedenken...

gedachten

Dorine Cleton

voorzitter Platform Levensbeschouwelijke en Religieuze organisatie Rotterdam en lid van de Remonstrantse Kerk

Lief Rotterdam

Op 14 mei 1940 werd het hart uit je geslagen
Mensen op de vlucht, zonder huis of verjaagd
Het begin van een oorlog,
Waar in gebouwen en mensen verdwenen

De stad werd herbouwd
Maar uiteindelijk bouwen wij mensen de stad
Met al onze verschillende culturen en
levensbeschouwingen
Met al onze passie voor jou, Rotterdam

Jouw hart zijn wij, allen hier samen gekomen
Genietend van jouw openheid, kracht en eerlijkheid
Laten we ons zo ook verbinden
Open, met respect voor ieders achtergrond

Christenen, Moslims, Hindoe, Joden, Boeddhisten,
Bahá'í, Soefi, Humanisten,.....
Mensen van inspiratie
Vol liefde voor de medemens

Laten vanuit die liefde
Van mens tot mens
Samen verweven tot één hart vol warmte
Jou werkelijk herbouwen tot één stad

gebed

Gerda Hendriks

namens de rooms-katholieke kerk Het Steiger

Wat ook gebeurt

Uit: Huub Oosterhuis, Kom bevrijden. 150 gebeden

Bij alles wat gebeurt,
schrikwekkend, menonwaardig,
open ons hart en ons verstand
voor wat óók gebeurt, en geschiedenis maakt:
gerechtigheid die volbracht wordt,
mensen die zich inzetten
ten einde toe en zich houden.

Dat onze ogen opengaan
voor die flitsen van een nieuwe aarde
die ook te zien zijn.

Dat wij volharden in onze verwachting;
dat wij ons niet laten intimideren
door wie de macht hebben,
nu nog wel, maar ooit niet meer -

dat wij vindingrijk worden,
en zelfs de kleinste kansen leren benutten
om vrede te stichten en recht te doen;

dat wij de moed niet verliezen,
dat wij de stem die in ons spreekt van vrede
niet wantrouwen, als een illusie -
dat wij staande blijven in het geloof
dat niets onmogelijk is
bij God - Ik zal er zijn,
geen ding, geen woord.

verzen

Narayani Oedairadjsingh

namens Stichting Hare Krishna Kerkgenootschap Rotterdam

Bhagavad Gita hoofdstuk 2:

Vers 22: Zoals men nieuwe kleren aantrekt en de oude opgeeft, zo aanvaardt de ziel nieuwe materiele lichamen en geeft ze de oude en nutteloze op.

Vers 23: De ziel kan nooit en door geen enkel wapen in stukken worden gesneden en kan niet door vuur worden verbrand, door water worden bevochtigd of door wind worden verdroogd.

Vers 24: Deze individuele ziel is onbreekbaar, onoplosbaar en kan verbrand noch verdroogd worden. Ze is onsterfelijk, overal aanwezig, onveranderlijk, onbeweegbaar en eeuwig hetzelfde.

Vers 25: Er wordt gezegd dat de ziel onzichtbaar, onvoorstelbaar en onveranderlijk is. Wanneer je dit weet, moet je niet treuren om het lichaam

gedachten

Dominee Ilse Hogeweg

predikant van de Hoflaankerk te Rotterdam-Kralingen

12x werken aan vrede in je gemeenschap

Elizabeth Arif-Fear, Britse moslima en mensenrechtenactivist

1. Ga met anderen om zoals je zelf behandeld wilt worden
2. Luister naar wat een ander werkelijk wil zeggen
3. Accepteer verschil van mening
4. Vergeld geen geweld met geweld
5. Bestrijd extremisme in elke vorm
6. Accepteer dat identiteit vloeibaar is en kan veranderen
7. Voorkom stereotypes
8. Wees zeer kritisch naar media. Check wat je ziet en leest.

9. Wees zorgvuldig in je taalgebruik
10. Laat het verleden rusten, richt je op de toekomst
11. Kom op voor anderen. Niet alleen je eigen gemeenschap.
12. Vier diversiteit: leer over verschillen en zorg actief dat je anderen ontmoet.

de kinderen gedenken...

gedachten

Humanistisch Raadsman Michiel van Agt

namens het Humanistisch Verbond

Terwijl overal in Rotterdam
mensen onder de trap kropen
Zocht Coby – toen nog een kind- het zolderraam op
Om daarna zelfs in de dakgoot te klimmen
Om te kunnen zien wat er gebeurde
Uit brutale nieuwsgierigheid
Een kind dat geen ervaringen
of weet had van gevaar en kwaad
Een kind dat in alle onschuld de vliegtuigen wilde zien
Totdat haar moeder haar naar beneden riep
Coby heeft mij dit kunnen vertellen

Dat wat ze heeft zien gebeuren,
kon geen kind of mens bevatten
Vanuit de lucht werd een deken van vernietiging,
vuur en verwarring over Rotterdam gelegd
Een moment waarop het menselijke, het waardige,
het liefdevolle niet leek te bestaan
Een verwoeste, brandende stad achtergelaten.
Geen huis of mensenleven gespaard

Ons samenzijn benadrukt dat wij mensen
elkaar telkens weer zullen vinden
De lichtjes zeggen dat de mensen die we verloren zijn,
er toe doen - nog steeds
Dat de mensen die in stilte verdriet meedragen
onze warmte en liefde ontvangen

We herinneren elkaar:
Dat kinderen zich onbevangen mogen voelen
Dat mensen waardig zijn

gebed

Aleida Perez

namens de Bahá'í – gemeenschap te Rotterdam

gebed voor eenheid:

Bahá'u'lláh

mijn God! O mijn God!
Verenig de harten van Uw dienaren
en openbaar hun Uw verheven plan.
Mogen zij Uw geboden nakomen
en bij Uw wet verblijven.
Help hen, o God, in hun streven
en schenk hun kracht U te dienen.
O God, laat hen niet aan zichzelf over,
maar leid hun schreden
met het licht van Uw kennis
en verblijd hun hart met Uw liefde.
Waarlijk, Gij zijt hun Helper en hun Heer.

gedachten

Monseigneur Johannes van den Hende

Rooms-katholiek bisschop van Rotterdam

Gedenken maakt ons meer verbonden
met elkaar en in de tijd.

Bommen en vuur uit haat blijven niet onbesproken
nu onze gedachten uitgaan naar wat gebeurd is.

In onze stad
in katholieke kerken
die nog overeind staan
of die later verrezen
wordt met ons gebeden
hard op en in stilte
vandaag en in dit uur.

Opdat vuur uit haat niet verder woekert, en nog méér
verwoest opnieuw of alsnog in stad en regio in onze
wereld.

Dat de wind uit een andere hoek mag waaien en dat
volgehouden liefde een vuur doet oplaaien dat
bijeenbrengt en verlicht.

God geve
dat we opbouwen en samenbrengen
in plaats van vernietigen en uiteendrijven.

Daarom gedenken wij
dat maakt ons meer verbonden
met elkaar en in de tijd.

gedicht/gebed Rabbijn Albert Ringer

namens de Liberaal Joodse Gemeente

God keek uit Zijn hemelse venster en zag:
Woest en ledig
Woest en ledig
Was de wereld vóór de schepping
Een zee van ontreddeering,
Waar angst heerst
Geen “boven” was, en geen “beneden”.

“Laat er licht zijn” sprak God
Laat het een veilige plaats zijn
Omringd door de zee,
Waar de natuur een tuin is,
Waar mensen wonen,
Waar 's nachts de maan schijnt
En in de morgen de zon opkomt.

Maar toen in Rotterdam, op die dag,
met de zon in de morgen
kwamen de vliegtuigen.
En duister van rook

En chaos en angst en dood en ontredning.
Geen tuin,
Geen plaats om te wonen.

Vluchtende mensen,
Een zee van vuur.
Geen “boven” meer, en geen “beneden”.
God keek uit Zijn hemelse venster en zag de stad:
Woest en ledig.

Eeuwige, die onze gebeden hoort,
Help ons om Uw werk te doen in deze wereld.
Opdat wij het onderscheid kennen
tussen goed en kwaad,
tussen licht en duisternis.
Maak ons deel
van Uw scheppende, vrede-brengende kracht.

gebed

Priester Samsom Mael

van de Eritrees Orthodoxe kerk

lied

Priez pour paix

Gijsbert Westland (tenor), Hayo Boerema (orgel)

Francis Poulenc (1899-1963)

Priez pour paix, douce vierge Marie,
Reine des cieux et du monde maîtresse,
Faites prier, par votre courtoisie,
Saints et saintes et prenez votre adresse
Vers votre fils, requérent sa hauteesse
Qu'il lui plaise son peuple regarder.
Que de son sang a voulu racheter,
En déboutant guerre qui tout dévoie.
De prières ne vous veuillez lasser.
Priez pour paix, priez pour paix,
Le vrai trésor de joie

poem/prayer **Reverend Joan Delsol Meade**
predikant van de Holland Methodist Church

Rotterdam Remembrance

Only few minutes it took.
Rotterdam city shook
Collapsing livelihoods and shelter
Leaving eighty-five thousand helter-skelter
Exposing fragile lives to pain
Bombardment shrieks
Pain, Panic, Fear - disaster
Dislocation and disorientation
Homelessness, childlessness
Families torn apart
Evil output of human hearts
May fourteen nineteen-forty
Plundering enemy seeks gain
But nobody wins
When nine hundred die
Unless we learn the value of life
Nine hundred lights to shine in bright
Resistance against all that kills and demeans
Human thriving and ingenuity
As Rotterdam Netherlands continues
Rising in faith
To defy ruin
And hope in God
Possibility to overcome
Life's deepest hurts
And rise again
From even death.

Kindle our hope in you, O God,
Lord of the Resurrection
in whom pain and grief give way to victory.
Amen.

De herdenkingsbijeenkomst

Van de verwoesting van Rotterdam hebben we lessen geleerd die vereeuwigd zullen worden. Hoe de Rotterdammers opstonden van onder de verwoesting en vernietiging tot wederopbouw. Dit wordt aangegeven door het spreekwoord dat zegt: Steek een kaars aan in plaats van het donker te vervloeken.

We hebben geleerd dat optimisme wonderen veroorzaakt. En dat de woorden die door het werk worden gevolgd, als een licht zijn dat iemand aan het einde van de tunnel ziet.

Een gezegde dat nog steeds populair is, wordt van generatie op generatie doorgegeven: daden geen woorden, daarom betekende vernietiging voor Rotterdammers geen einde, maar het begin van een schitterende morgen in ons leven die we tot de dag van vandaag nog steeds er genieten.

Samen kunnen we nieuw geschiedenis schrijven en niet de geschiedenis zich niet te herhalen. Daarom moeten we waakzaam zijn om de vrijheid die nu we hebben niet kwijt raken. Maar waakzaamheid kan alleen zijn als we met elkaar leven niet naast elkaar leven en iedereen in zijn waarden laten.

Ik beëindig mijn bijdrage met het volgende vers uit de Koran:

إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ ...

“Allah verandert de omstandigheden van een volk zeker niet, totdat zij hun eigen omstandigheden veranderen” (13:11).

verzen

Dominee Gerrit van Meijeren

classispredikant Zuid-Holland Zuid van de Protestantse Kerk in Nederland

Uit Jesaja 2

Er komt een dag waarop alles anders wordt.
Dan zal de tempel stevig staan,
boven op de allerhoogste berg.

Veel volken zullen zeggen:
‘Laten we naar de berg van de Heer gaan,
naar de tempel van de God van Israël.

Op de berg Sion zullen we de woorden
van de Heer horen.

Hij zal tegen ons spreken vanuit Jeruzalem.
Hij zal ons leren wat we moeten doen.
En wij zullen leven zoals hij het wil.’

Dan komen alle volken op die berg bij elkaar.

Daar zal God als een rechter tegen hen spreken.
Hij zal hun leren wat goed en slecht is.

Dan zullen ze hun zwaarden en speren
laten smelten in het vuur,
en ze zullen er gereedschap van maken.

Dan zullen de volken niet meer tegen elkaar strijden,
ze zullen niet meer weten wat oorlog is.

gedachten

Pandit Stephen Rawinder

hindoeïstisch priester bij Arya Samaj

de kinderen gedenken...

gebed

Pastoor Hans de Rie

van de Oud Katholieke Kerk Nederland, de Paradijkerk

gedachten

Alper Alasag

voorzitter stichting IDEIS

(Identity Development and Empowerment in Interfaith Space)

In de naam van Allah, de meest Barmhartige, de meest Genadevolle. Alle lof behoort toe aan God, en moge God ons vrede en zegeningen schenken.

Eén van de namen van Allah is "al-Salām", wat staat voor "de Schenker van vrede". Elkaar begroeten met "vrede" is daarom een vorm van herinnering aan God de Verhevene. Hiermee daalt zijn zegening op ons neer!

Mohammed, vrede zij met hem, zei dan ook: "O mensen, verspreidt de vrede, schenkt het voedsel en verricht het gebed terwijl de mensen slapen, dan zullen jullie het Paradijs betreden in vrede".

En na elk gebed zei hij :

"O Allah U bent vrede en van U komt vrede. Gezegend bent U O bezitter van majesteit en Edel." (Muslim 1/414)

Moge God ons geloof doen verrijken met onderlinge vredesgroeten en onderling vertrouwen. Ameen.

gebed

Cynthia Haaswijk

namens de oudstenraad van de Evangelische Broedergemeente

gedicht

Dominee Henriette van Dunné

predikant van de Doopsgezinde Gemeente

De kleine Jesaja van Rotterdam

uit: Karel Eykman, Was ik een schaap, dan wist ik het wel

Luister naar mij, hoe ik met mijn hond op pad
in de oorlog, toen ik nog klein was
zwierf in een hopeloos verwoeste stad
toen het puin nog mijn speelterrein was.
Het was een nare, rare kaalgeslagen troep toen
ik dacht dat niets meer ooit zou groeien.
Ik dacht dat niets het ooit nog zou doen toen
ik opeens die klapproos zag bloeien.

Toen wist ik, eens komt er een einde aan
aan dat gedonder van kanonnen
eens zal de woestenij in bloei weer staan
eens geeft de oorlog zich gewonnen.
Op ieder godgeklaagd terrein
zullen toch klapprozen blijven komen.
Dat blijft, dat zal altijd zo zijn
dat wordt ons nevernoot afgenomen.

Want tussen plastic en colablik
zijn het klapprozen die het niet laten
te bloeien tot hun laatste snik
in de barsten van de straten.
Wees zelf een klapproos als je kan
met alle weerbarstigheid je eigen.
Daar word je moedig en vrijmoedig van
en je bent niet klein te krijgen.

prayer

Elsa van Gelderen

namens St. Mary's Anglican Episcopal Church

Coventry Litany of Reconciliation

All have sinned and fallen short of the glory of God.

The hatred which divides nation from nation,
race from race, class from class,

Father, forgive.

The covetous desires of people and nations
to possess what is not their own,

Father, forgive.

The greed which exploits the work of human hands
and lays waste the earth,

Father, forgive.

Our envy of the welfare and happiness of others,

Father, forgive.

Our indifference to the plight of the imprisoned,
the homeless, the refugee,

Father, forgive.

The lust which dishonours the bodies
of men, women and children,

Father, forgive.

The pride which leads us to trust in ourselves
and not in God,

Father, forgive.

Be kind to one another, tender-hearted,
forgiving one another, as God in Christ forgave you.

zending

Dominee Harold Schorren

orgel

Final

Charles-Marie Widor (1845-1937)

met dank aan

De kinderen van de Bahá'í – gemeenschap te Rotterdam:

Kyle Creeburg	Marit de Wert
Misha Mendez Rosa	Nigel Poinapen
Noa Fe Parssanedjad-Salij	Noah de Jongh
Robin Paulus	Sadé Paulus
Thom de Vette	

Petra Nammensma en Karlijn Paulus, begeleiding kinderen

Monique de Jong, namen

Willem de Jong, microfoon

Wim en Annelies Steenbrink, ontvangst

Maarten van Meijeren, stream

Gijsbert Westland, tenor

Hayo Boerema, organist

Peter van Wijk, fotograaf

in aanwezigheid van

Bert Wijbenga loco-burgemeester Gemeente Rotterdam

Richard Steenvoorde, prior Dominicanenklooster Rotterdam

Ds. Wim in 't Hout, oud-veteranendominee

Martha Louis, beleidsadviseur Gemeente Rotterdam

Miep in 't Veen, Het Steiger

Erik Maan, Leger des Heils

en afgevaardigden van

stichting 14 MEI herdenking

Frank Migchielsen, directeur Stichting Laurenskerk

Ingrid de Jager, directeur Museum Rotterdam

Theo Kemperman, directeur Centrale Bibliotheek Rotterdam

Jantje Steenhuis, gemeentearchivaris

contact

Suggesties, ideeën of gesprek n.a.v. deze bijeenkomst?

Ds Harold Schorren

contact@citypastor010.nl

Het grote glasraam van Stef Hagemeier naar ontwerp van Janneke Viegers

Eind april werd het gebrandschilderde raam van Vrede & Verzoening aangebracht in de Laurenskerk. Dit raam van 3,5 bij 9 meter verwijst naar de bombardementen op Rotterdam (14 mei 1940), Coventry (14 november 1940) en Dresden (13-14 februari 1945) en de daarop volgende vrede.

Het ontwerp is van de hand van Janneke Viegers en werd uitgevoerd door glasatelier Hagemeier uit Tilburg. Voor de vertaling van het ontwerp, een 'schilderij' in combinatie met collagetechniek, naar een gebrandschilderd raam moest een speciaal procedé worden uitgevonden, omdat bestaande glastechnieken niet toereikend waren. Het is dus wat onderwerp én techniek betreft een unicum in de wereld.

Ook ziet op 14 mei het boek De ramen van de Laurenskerk het levenslicht. Hierin worden respectievelijk beschreven de thematische insteek van het nieuwe raam, de speciaal ontwikkelde glastechniek en de geschiedenis van de ramen van de Laurenskerk door eeuwen heen.

Zodra de kerkdeuren weer voor publiek kunnen worden geopend kan het nieuwe spectaculaire raam bekeken worden en is het boek aan te schaffen in de Laurenswinkel.

Gebed voor Vrede & Verzoening

Iedere vrijdag om 12.30 uur in de kapel van Vrede & Verzoening

